

"ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה"

השר של מצרים טעה שיוסף הוא משלו לכן מסר בידו את כל ניצוצי הקדושה

[מתוך ספר "שבילי פנחס" בראשית חלק ג' שעומד לצאת לאור]

במקום אחד ולהפרידם מטומאת מצרים, ועל ידי זה היו יכולים אחר כך ישראל בעלותם ממצרים לקחת עמהם את ניצוצי הקדושה הללו, כמו שכתוב (בראשית מז-ד): "וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שוברים, ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה". והנה הדברים בלשון קדשו:

"חלילה לזרע יעקב אבינו ע"ה ולצדיק יסוד עולם, שיהיה מגמתו לאסוף ולצבור כסף וזהב כדרך המוני עם, רק היתה כוונתו לשם שמים ללקט הניצוצות הקדושות ואהבתם וחמדתם, הנקרא בלשון כסף (בראשית לא-ל) כי נכסוף נכספתה, ויבא אותם ביתה פרעה תחת ידו, וממילא אחר כך יקל לבני ישראל להוציא הניצוצות קדושות המכונסין ואסופים... ככתוב וינצלו את מצרים".

וכן כתב ה"מאור עינים" (סוף פרשת מקץ) בקיצור: "וזהו וילקט יוסף את כל הכסף, היא אהבה מלשון (שם) נכסוף נכספתי, וצוה להשיב (בראשית מג-כא) כסף איש בפי אמתחתו, להודיע לאביו שיש איש אחד במצרים, שמוציא את האהבה ממצרים ממה שנפלה בקליפת מצרים".

דברי ה"חתם סופר" בענין זה בשם הזוהר הקדוש והאריז"ל

יש להעיר בזה על חידוש גדול, כי ממש כדברים האלה של ה"עבודת ישראל" שיוסף רק ליקט וקיבץ את כל ניצוצי הקדושה, כהכנה לקראת יציאתם של ישראל ממצרים יחד עם כל ניצוצי הקדושה שיוסף ליקט, מבואר בדברי ה"חתם סופר" (פרשת ויגש דף רל. ד"ה וילקט יוסף), והנה הדברים בלשון קדשו:

"וילקט יוסף את כל הכסף וגו' ויתום הכסף... מרמז כי הכסף הזה שלקטו יוסף קיבל תמימות ונתעלה על ידי יוסף, ובשגם שלקט עמו כל הניצוצות הקדושות המפוזרות כידוע, והביאום לאוצר פרעה, עד עת בוא דבר ה' להוציא צבאותיו משם, ואז לקטום ישראל במצרים ובים כמבואר אצלינו במקום אחר".

דעתו לסלסל בשערו, עד כדי כך שהקב"ה גירה בו את הדוב - הניסיון הקשה עם אשת אדוניו. וכן יש לתמוה על מה שכתוב לעיל (לז-ב): "והוא נער את בני בלהה", ופירש רש"י: "שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו כדי שיהיה נראה יפה". וצריך ביאור איך יעקב אבינו שמסר ליוסף את כל תורתו, לא חינק אותו שלא יעסוק בדברים אלו.

יוסף הצדיק ליקט וקיבץ כל ניצוצי הקדושה שהיו במצרים

פתח דברינו יאיר ליישב כל זה על פי מה שדרשו בגמרא (ברכות ט:): על הפסוק (שמות יב-ל): "וינצלו את מצרים, אמר רבי אמי מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן, וריש לקיש אמר עשאוה כמצולה שאין בה דגים". ופירשו בספרים הקדושים שהרמז בזה על ניצוצי הקדושה שהוציאו ישראל ממצרים. ומקור הדבר בכתבי רבינו האריז"ל (פע"ח שער הק"ש פ"ג), כי מטעם זה נאסר על ישראל לחזור למצרים כמו שכתוב (שמות יד-ג): "כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם". והנה קצת מלשון קדשו:

"גאולת מצרים היתה גאולה שלימה, כי אז וינצלו את מצרים, שעשאוה כמצולה שאין בה דגים, ולא נשאר בהם שום ניצוץ קדושה והיתה גאולת השכינה לגמרי, מה שאין כן בשום גאולה אחרת. וזהו הטעם לזכור יציאת מצרים יותר מכל שאר הגאולות, כי היא גאולה שלימה, אך האחרות צריכין עדיין תשלום, אמנם לעתיד לבוא תהיה גאולה שלימה יותר מגאולת מצרים, כי גאולת מצרים היתה פרטית, אבל לעתיד תהיה גאולה שלימה וכללית בכל העולם, כי אז לא ישאר שום ניצוץ קדושה בכל הגוים אשר הדיחנו שמה".

אמנם ראוי לדעת יסוד גדול שלמדנו מדברות קדשו של ה"עבודת ישראל" (פרשת מקץ ד"ה ויצבר יוסף), כי כלל ישראל לא היו מסוגלים בכוחות עצמם להוציא את כל ניצוצי הקדושה ממצרים, לולי שהקדים יוסף ללקט את כל ניצוצי הקדושה

בפרשתנו פרשת וישב (בראשית לט-כ): "ויקח אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסוהר מקום אשר אסירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסוהר. ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר. ויתן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסוהר ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה. אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו ואשר הוא עושה ה' מצליח".

כאשר נתבונן נראה כי בפסוקים אלו טמון איזה ענין נשגב, כי בדרך הפשט קשה להבין מהו פירוש הפסוק: "ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה", והנה רש"י מפרש: "כתרגומו - במימריה הוה מתעביד". כלומר כל מה שעשו האסירים נעשו על פי מאמרו של יוסף, אולם לפי זה תמוהה הלשון: "הוא היה עושה", וכבר תמה על כך ב"אור החיים" הקדוש: "ולדבריו למה לא ידבר הכתוב צחות ויאמר בפירוש על פיו היו עושים".

עוד צריך ביאור להבין פירוש הפסוק: "אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו, באשר ה' אתו ואשר הוא עושה ה' מצליח", משמע כי באמת החזיק יוסף איזה דבר חשוב "בידו", אלא ששר בית הסוהר לא ראה "את כל מאומה בידו", משום שהיתה לו סייעתא דשמיא, "באשר ה' אתו ואשר הוא עושה ה' מצליח". וצריך ביאור איזה אוצר היה בידו של יוסף שהיה צריך להחביא משר בית הסוהר.

חשבתי דרכי לפרש פסוקים אלו בהקדם ליישב מה שמצינו אצל יוסף דבר פלא, כמו שמפרש רש"י בשם המדרש סמיכות הכתובים (בראשית לט-י): "ויהי יוסף יפה תואר, ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף - כיון שראה עצמו מושל התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו, אמר הקב"ה, אביך מתאבל ואתה מסלסל בשעריך, אני מגרה בך את הדוב, מיד ותשא אשת אדוניו".

וכבר נתייגעו המפרשים ליישב הפליאה העצומה על יוסף הצדיק יסוד עולם, מה עלה על

ביאור החידה במה שכתוב על יוסף בהיותו בבית הסוהר: "ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה"

אריז"ל: "וינצלו את מצרים, כמצולה שאין בה דגים",
ביציאת ממצרים הוציאו עמהם כל ניצוצי הקדושה

עבודת ישראל וחתם סופר: יוסף ליקט את כל ניצוצי הקדושה
לאוצר של פרעה, כדי שיוציאו אותם ישראל עמהם

אריז"ל: החיצונים טורחים להצניע את ניצוצי הקדושה
אשר בידם, מחשש שיבואו ישראל ויוציאום מהם

אמטיווהו לגבי יוסף מוקר שבי דרגיל דזבין, אמטיווה
ניהליה, זבניה קרעיה, אשכח ביה מרגניתא, זבניה
בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא, פגע ביה ההוא
סבא, אמר מאן דיזיף שבתא פרעיה שבתא."

ונפרש הגמרא בלשון הקודש: יוסף מוקיר
שבת היה. בשכנותו גר גוי אחד שהיו לו נכסים
רבים, אמרו לו החוזים בכוכבים, כל הנכסים שלך
יוסף מוקיר שבת יאכל אותם. הלך ומכר כל נכסיו
וקנה בהם מרגלית והושיבו בכובעו. כאשר עבר
בגשר על פני המים, באה הרוח והשליכה את כובעו
במים. בא דג גדול ובלע את הכובע, והדייגים צדו
אותו מן המים סמוך לכניסת השבת.

אמרו מי יקנה דג גדול כזה עתה סמוך כל
כך לשבת, אמרו להם לכו והביאו את הדג ליוסף
מוקיר שבת, שרגיל לקנות דגים גדולים לכבוד
שבת, הביאו לפניו את הדג וקנאו, וכשקרא את
הדג מצא בתוכו את המרגלית, ומכר אותו בשלש
עשרה עליות של דינרי זהב, פגע בו אותו זקן ואמר
לו, מי שלוח לכבוד שבת השבת פורעת לו.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שגילה
הגה"ק בעל חידושי הרי"ם ב"ספר הזכות" (לקוטים
דף פא ד"ה תקוני זהר), כי שמות התנאים שנזכרו
בגמרא היו בהם ניצוץ קדוש מאותו צדיק שנקראו
בשמו, [רבי יהודה ניצוץ יהודה בן יעקב, רבי
שמעון בר יוחאי ניצוץ שמעון בן יעקב, רבי יוסי
ניצוץ יוסף הצדיק]. לפי זה יש לומר כי יוסף מוקיר
שבת היה בו ניצוץ של יוסף הצדיק, וכן מצאתי
ב"עטרת ישועה" (לערב יום כפור אות ב) שכתב על פי
דרכו בתוך דבריו הקדושים: "כי האי יוסף מוקיר
שבתא היה לו בודאי ניצוץ יוסף הצדיק".

ויש להוסיף כי מה שהיה מוקיר שבת היינו גם
כן משום שהיה בו ניצוץ יוסף הצדיק שהיה מוקיר
את השבת במעדני מלכים, כמו שכתוב בפרשת
מקץ כאשר באו השבטים עם בנימין למצרים
(בראשית מג-טז): "ויאמר לאשר על ביתו הבא את
האנשים הביתה וטבוח טבח והכין", ודרשו על כך
במדרש (במדב"ר יד-ב) מקרא שכתוב (איוב מא-ג):

לקטו והביאו למצרים, וכשיצאו ישראל ממצרים
לקחוהו עמהם, וברוחניות היו כל ההשתוקקות
שבעולם ומכונה בשם כסף וזהב, וישראל לקחו כל
אלה להשתוקקות הקדושה וקבלת התורה, וזהו
הרכוש הגדול באמת, והכסף והזהב הגשמי היה
רק לבוש לזה, ולפי זה מובן אשר הכסף והזהב של
יעקב, לא היה צריך לבוא מקודם ליד מצרים. עד
כאן תוכן דבריו.

לפי זה יש לומר דבכוונה עשה יוסף, שלא
הלך הכסף ישר לאוצרות פרעה, אלא תחילה
באו תחת ידו, וכן ברוחניות היו באים כל הרצונות
וההשתוקקות הגשמיים והחומרים אליו, והוא
זיככם ודקדקם מקודם עד שלא היו כל כך
מגושמיים, כדי שתהיה אחר כך ביכולת ישראל
ללקחם לקדושה, כי באם לא נעשו מקודם מזוככים
ביד יוסף, לא היה בכח ישראל להפכם מבירא
עמיקתא טינופא דכסופא דהאי עלמא לאיגרא
רמא, היינו רצונות והשתוקקות תורת ועבודת ה',
אדרבה היה חשש שלא ימשכו את רצון ישראל
למה שהם בגשמיות."

יוסף מוקיר שבת ניצוץ יוסף הצדיק קיבץ כל ניצוצי הקדושה מן הגוי

והנני בזה להעלות על שלחן מלכים מה שרחש
לבי לבאר בזה מה שסיפרו לנו חכמינו ז"ל מענין יוסף
מוקיר שבת, שזכה בכל רכושו של שכנו הגוי בזכות
שכיבד את השבת, וכך שנינו בגמרא (שבת קיט):

"יוסף מוקיר שבי הוה [רש"י: "מכבד שבתות"].
ההוא נכרי בשבביותה דהוה נפיש נכסיה טובא,
אמרי ליה כלדאי [רש"י: "חוזים בכוכבים"], כולהו
נכסי יוסף מוקיר שבי אכיל להו. אזל זבניהו לכולהו
ניכסי, זבן בהו מרגניתא, אותבה בסייניה [רש"י:
"עשה לו כובע של לבד ושבצו במשבצות של זהב,
וקבע בו מרגליות, וקבע את זו עמהם"].

בהדי דקא עבר מברא, אפרחיה זיקא שדייה
במייא. בלעיה כוורא, אסקוה אייתוה אפניא דמעלי
שבתא. אמרי מאן זבין כי השתא, אמרי להו זילו

ופלא כי בפרשת וישלח (ד"ה כי אמר אכפרה פניו)
מביא ה"חתם סופר" דבר זה בשם רבינו האריז"ל:

"וידוע נמי על ידי ממונו של אדם מביא ניצוצות
אורו למי שנתנו, וזהו איסור מסירת ממון של
ישראל ביד הגוים, כמו שכתב גם האריז"ל על
וילקט יוסף את כל הכסף, שבוה ליקט כל מה שנפלו
ניצוצות לשארי ארצות והמשיכם לארץ מצרים, עד
שלקטום ישראל משם וינצלו את מצרים".

[והנה בכתבי האריז"ל אשר לפנינו לא מצינו
דבר זה, אבל יתכן כי ה"חתם סופר" נתכוון למה
שמבואר ב"שער הכונות" (דרושי תפלת השחר דרוש
א ד"ה גם צריך ליתן צדקה): "וליהוה שצדקה זו ניתנת
מן התפארת למלכות על ידי היסוד, לכן צריך
ליתנה ביד הגבאי צדקה שיסוד נקרא גבאי צדקה...
אשר הוא גובה כל הצדקה בסוד וילקט יוסף את
כל הכסף, והוא נותן לעני שהיא השכינה הנקרא
עני". והבין ה"חתם סופר" שהכוונה בזה על
בירורי ניצוצי הקדושה שיוסף ליקט כדי למוסרם
למלכות שמים].

אולם ב"תורת משה" (פרשת בא ד"ה דבר נא) הביא
ה"חתם סופר" דבר זה בשם הזוהר: "כמו שכתבתי
בשם הזוהר דבכלל וילקט יוסף את כל הכסף, הכוונה
גם כן שליקט כל הניצוצות הקדושות, ועל ידי ביזת
מצרים הוציאו ישראל את כל הקדושה, וכנאמר
(שמות יב-מא) יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים".

וכן כתב עוד ב"תורת משה" (פרשת בשלח ד"ה
ויקח משה את עצמות יוסף): "דכבר כתבנו כמה פעמים
דברי הזוהר, דבכלל וילקט יוסף את כל הכסף,
שליקט כל ניצוצות הקדושות, וכשיצאו ישראל
ממצרים הוציאו אותם עמהם, וזה יצאו כל צבאות
ד' מארץ מצרים". ואולי כוונתו על הזוהר (פרשת
מקץ קצו): בענין יוסף: "ובגין כך זכה למשלט בהאי
עלמא, וזכה לון לישראל, מה כתיב וילקט יוסף את
כל הכסף".

דברים בהירים ב"שם משמואל"

והנה מה שמצינו עוד בענין זה דברים בהירים
ב"שם משמואל" (פרשת ויגש סוף שנת תרע"ד):

"וילקט יוסף את כל הכסף וגו' ויבא יוסף את
הכסף ביתה פרעה. משמע שמקודם נתקבץ הכסף
ביד יוסף, ואחר כך כשקיבץ את הכל הביא את כל
הכסף יחד לבית פרעה. ויש להבין למה היה לו
הטורח הזה, ולא נמסר כסף המכר של כל יום ויום
לאוצר המלך כפי המנהג.

ונראה לפרש על פי מה שהגיד כ"ק אבי
אדומו"ר זצללה"ה [הגה"ק בעל "אבני נזר" זי"ע]
בטעם החזרת כסף איש בפי אמתחתו בפעם
הראשונה ובשניה, כי כל כסף וזהב שבעולם יוסף

כשאדם חוטא אז יגרמו את אותן הנשמות שיכנסו ברשותם, ואז הם חיים על ידיהם".

על פי האמור מפרש ב"אגרא דכלה" (פרשת בלק שם) מה שכתוב (במדבר כב-ג): "ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל". כי החיות של מואב היה מהניצוץ הקדוש של דוד המלך שיצא מרות המואביה שהיה עדיין טמון במואב, ועל כך נאמר: "ויגר מואב מפני העם מאד", שלא יבואו להוציא את הניצוץ הקדוש של דוד המלך, "כי רב הוא", משום שניצוץ זה הוא גדול וקדוש מאד, "ויקץ מואב מפני בני ישראל", ומפרש הכוונה בזה בלשון קדשו:

"נראה לי לפרש ויקץ, מלשון קוצים וסייג שעושים גדר לכרם, היינו שעשו קוצים וסייג מטומאת קליפת מואב סביב להניצוץ, מפני בני ישראל, לבל יוכלו בני ישראל ליגע בהניצוץ המגיע להם לקדושה, על כן אמר בני ישראל דייקא, הם הצדיקים החשובים שבודאי לא יבואו לטמאות עצמם בקליפה כי ירחיקו כמטחוי קשת".

מכל האמור נשכיל להבין שגם המצרים עשו גדרים וקוצים של כוחות הטומאה מסביב לניצוץ הקדושה כדי לשמור עליהם. ויש לומר כי דבר זה נכלל במה שפירש רש"י בשם המכילתא על הפסוק (שמות יח-ט): "ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים - עד עכשיו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים, שהיתה הארץ מסוגרת, ואלו יצאו ששים רבוא". והרמז בזה על ניצוץ הקדושה שהיו בבחינת עבדים ולא היו יכולים לברוח ממצרים, כי הארץ היתה מסוגרת בגדרים וקוצים של כוחות הטומאה, וכשיצאו ששים רבוא ישראל הוציאו עמהם את כל ניצוץ הקדושה.

הנה כי כן יש לתמוה, איך לא עלתה על דעתם של המצרים להישמר מיוסף הצדיק שלא ילקט מהם כל ניצוץ הקדושה, ולא רק שלא נשמרו ממנו, אלא זאת ועוד שפרעה מלך מצרים ראש הקליפה עצמו מינה את יוסף למשנה למלך, ומסר בידו את הכח ללקט את כל ניצוצות הקדושה הנמצאים במצרים, כמו שפירשו ה"עבודת ישראל" וה"חתם סופר" מקרא שכתוב: "וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים".

מזן השמים רימו את המצרים שיטעו לחשוב שיוסף הוא חוטא

ונראה לומר בזה רעיון חדש, שנתקיימו אצל המצרים דברי נעים זמירות ישראל (תהלים ב-ד): "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו". כי מצד אחד סיבב הקב"ה מסבב כל הסיבות שיתנסה יוסף בניסיון קשה בעניני קדושה, ועל ידי שעמד בניסיון זכה לסלול את הדרך בקדושתו לכל ישראל,

**ערבי נחל: "זיתן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים",
מסר בידו את כל ניצוץ הקדושה שבמצרים**

**ישוב הפליאה: איך לא נשמר פרעה מלך מצרים מיוסף
למסור בידו את כל ניצוץ הקדושה שהיו במצרים**

**פרעה טעה לחשוב שיוסף ביקש לחטוא עם אשת אדוניו,
כדי שלא ימנע ממנו לברר כל ניצוץ הקדושה**

**שר בית הסוהר מסר ביד יוסף כל ניצוץ הקדושה
משום שחשב: "ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה"**

קדוש גדול בערך, ומתייראת הקליפה פן יבוא איזה צדיק בקדושתו ויוצא בלעם מפיהם, אזי הקליפה ההיא מיראתה פן יולקח חיותה, משקעת הניצוץ ההוא מאד מאד בתוך עמקי טומאת הקליפות, כמו שאדם מטמין אוצר נחמד במחבואות לבל ישלטו בו זרים, עיין כל זה בגלגולים (שער הגלגולים הקדמה טו) להאריז"ל מענין נשמת אברהם אבינו".

והנה הם קצת מהדברים בדברי רבינו האריז"ל (שם):

"דע כי על ידי חטאו של אדם הראשון נפלו כל הנשמות לתוך עמקי הקליפות... והקליפות האלו הם בעצמם הנקראים בשם דרגא דמותא, אבל הקדושה היא אלקים חיים ומלך עולם, ולכן הם רודפים אחר הקדושה הנקראת חיים כדי ליזון ולהחיות ממנה, ובעוד שהקדושה בתוכה הם חיים וניזונים ממנה, וכשאינן קדושה בתוכה הם מתים ואין להם חיות ושפע.

ולכן הם טורחים אחר הקדושה ומחטיאים את נשמת האדם הקדושה, כי אז גורמים אל הקדושה ואל אותה הנשמה שתיכנס ברשותם והם חיים וניזונים על ידה... ולכן כל מגמתם היא להמשיך הנשמות בתוכם ולעכבם שלא יצאו, כדי שיחיו ויתפרנסו על ידם. והנה כפי גודל ערך הנשמה כך גודל ערך השפע הנמשך אליהם, ולכן בהיות איזו נשמה יקרת הערך, אינם מניחים אותה לצאת מתוכם, וכל מגמתם לטנפה ולטמאה ככל הבא מידם כדי לעכבה אצלם תמיד".

וכן מבואר ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל (איוב א):

"והנה כשיש נשמה אחת יקרת הערך תוך הקליפה, אינן מניחין אותה הנשמה לצאת מתחת ידם, כי ניזונים על ידה... והנה הם רוצים לחיות, והנה החיים הם סוד הקדושה, והנה בעוד הקדושה ביניהן יש להם חיות ומזון ושפע, וכשאינן ביניהם הקדושה הם מתים, ולכן בראותם כי הם חסרים המזון טורחים להחטיא את האדם, כדרך הטורח אחר מזונותיו, כי

"מי הקדימני ואשלם. מדבר ביוסף שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא ניתנה, וטבוח טבח והכן. אמר רבי יוחנן ערב שבת היתה, ואין הכן אלא לשבת שנאמר (שמות טז-ה) והיה ביום הששי והכיני וגו', אמר הקב"ה, יוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לכן בנך שיהא מקריב קרבנו בשבת, מה שאין יחיד מקריב, ועלי לקבל קרבנו ברצון, הוי מי הקדימני ואשלם, ומנין שכן הוא, ממה שאמור בענין (במדבר ז-מח) ביום השביעי נשיא לבני אפרים וגו'".

והנה כאשר נתבונן נראה כי כמו שזכה יוסף ללקט כל הכסף הנמצא במצרים, שלפי המבואר מכל מאורי עולם הנ"ל שזכה לקבץ את כל ניצוץ הקדושה שהיו תחת יד פרעה במצרים, כן יוסף מוקיר שבת שהיה הניצוץ של יוסף זכה לקבץ כל ניצוץ הקדושה שהיו טמונים אצל הגוי, והנה מכר את כל רכושו וקנה בו מרגלית שהגיעה בסופו של דבר ליוסף מוקיר שבת, והרי זה בבחינת מה שאמר איוב על כספו של הרשע (איוב כז-יז): "יכין וצדיק ילבש". [יתכן כי אותו גוי היה בו ניצוץ פרעה, לכן כמו שיוסף הצדיק ליקט את כל הכסף ניצוץ קדושה שתחת ידו, כן קיבץ יוסף מוקיר שבת כל ניצוץ הקדושה שהיו אצל הגוי, וה' יודע].

איך לא מנעו המצרים מיוסף להוציא משם ניצוץ הקדושה

אמנם לפי זה יש לתמוה ממה שידוע ומפורסם בספרים הקדושים, כי החיות של הקליפות היא מניצוץ הקדושה הנמצאים בתוכם, ולכן הם עושים כל מיני גדרים מסביב לניצוץ הקדושה, כדי לשמור עליהם שלא יוכלו ישראל לקחת מהם, כמו שכתב ב"אגרא דכלה" (פרשת בלק ד"ה ויגר מואב):

"דהנה ידוע חיות אומה היא מחמת איזה ניצוצות מהקדושה השקועים בתוכה, וכשישראל מבררים הניצוצות אזי נשארים האומות פגרים ותתבטל אותה האומה, כאשר כתבנו כמה פעמים מעניני מצרים. והנה הקליפה אשר יש בתוכה ניצוץ

מבואר במדרש (ויק"ר לב-ה): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו. אמר רבי חייא בר אבא, כדאי היה גזור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו". זאת ועוד, שזכה ללקט את כל ניצוצי האהבה שהיו במצרים, שעל כך כתוב: "וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים", כדברי ה"עבודת ישראל" הנ"ל שהיתה כוונתו: "ללקט הניצוצות הקדושות ואהבתם וחמדתם הנקרא בלשון כסף".

אך הלא כפי המבואר יש חשש גדול שהמצרים יתגברו בכל כוחות הטומאה, כדי למנוע מיוסף הצדיק יסוד עולם להוציא מהם ניצוצי הקדושה, לכן נתחכם הקב"ה בחכמתו שאין לה סוף לסבב שאשת אדונו העלילה על יוסף שבא לחטוא עמה, וכתוצאה מכך הכניס אותו אדונו לבית הסוהר, ועל ידי זה טעו המצרים לחשוב שיוסף לקוי בעריות כמוהם, ולכן לא עלתה על דעתם שהם צריכים להישמר ממנו שלא יוציא מהם ניצוצי קדושה, ואדרבה עוד מסרו בידו את כל ניצוצות הקדושה.

מעתה יאירו עינינו להבין מה שסלסל יוסף הצדיק יסוד עולם בשערו במצרים, כי הרגיש ברוח קדשו שהוא צריך להסתיר עצמו במצרים שלא יחשדו בו שהוא צדיק יסוד עולם, כי אז הרי לא ימסרו בידיו את ניצוצי הקדושה, לכן סלסל בשערו והיה מייפה את עצמו כדי שיחשבו שהוא מקולקל כמוהם. וזהו גם כן הטעם שעוד בהיותו בארץ ישראל עם אביו היה עושה מעשה נערוה, לסלסל בשערו וממשמש בעיניו שיהא נראה יפה, ולא מנע יעקב בעדו לעשות כן, כי הרגיש ברוח קדשו שהוא צריך להסתיר עצמו שלא ירגישו בו שהוא צדיק יסוד עולם.

ונראה לפרש לפי זה מה שאמר לו הקב"ה: "אביך מתאבל ואתה מסלסל בשעריך, אני מגרה בך את הדוב, מיד ותשא אשת אדוניו". ובהשקפה הראשונה נראה שהיה זה עונש ליוסף, אך לאמיתו של דבר לא היה זה עונש אלא אדרבה, כי מאחר שאביך מתאבל ואתה מסלסל בשעריך, הרי הסיבה לכך היא להסתיר את עצמך כדי שתוכל להוציא ניצוצי הקדושה ממצרים, לכן אני מסייע בידך בכך שאני מגרה בך את הדוב, מיד ותשא אשת אדוניו, ועל ידי שחשדו בו שהוא לקוי בעריות ושמו אותו בבית האסורים, היה יכול אחר כך לשלוט במצרים ולקבץ תחת ידו כל ניצוצי הקדושה.

יומתק לצרף מה שכתוב בפרשת מקץ (בראשית מא-טו): "ויאמר פרעה אל יוסף חלום חלמתי ופותר אין אותו, ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום

לפתור אותו, ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה". ופירשו החיד"א ב"ראש דוד" (פרשת מקץ ד"ה עתה אקום) בשם כת הקודמין, וב"חתם סופר" על התורה ליקוטים (דף עא: ד"ה ואני שמעתי), וב"עשר עטרות" מערכת הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן (אות נג) בשמו, על פי מה שדרשו בגמרא (סנהדרין נו:): מקרא שכתוב (בראשית ב-טו): "ויצו ה' אלקים על האדם לאמר - לאמר זו גילוי עריות".

והנה פרעה האמין במה שהעלילו על יוסף, שביקש לחטוא עם אשת אדונו ומטעם זה הכניסוהו בבית הסוהר, וזהו שאמר ליוסף: "ואני שמעתי עליך לאמר", כלומר שמעתי שאתה לקוי בגילוי עריות שרמוז במילת "לאמר", ועוד זאת שמעתי, "תשמע חלום לפתור אותו". על כך השיב יוסף בחכמתו: "ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי", מה ששמעת שאני לקוי בבחינת "לאמר" הוא "בלעדי", שאין לי שום חלק ונחלה בענין זה, אך בענין פתרון החלום, "אלקים יענה את שלום פרעה". ולפי האמור יש לומר כי מן השמים נתנו לפרעה להמשיך באמונתו שיוסף היה לקוי בגילוי עריות, כדי שלא יימנע מלמנותו למשנה למלך ולמסור בידו את כל ניצוצי הקדושה במצרים.

"שר בית הסוהר" הוא ראש הקליפה האסירים שבידו הם ניצוצי הקדושה

בדרך זו במסילה נעלה לפרש הפסוקים שהתחלנו בהם: "ויתן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסוהר, ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה", על פי מה שכתוב ב"ערבי נחל" (פרשתנו דיבור ה') לפרש פסוק זה, כי שר בית הסוהר הוא ראש הקליפה של מצרים, והאסירים אשר בידו הם ניצוצי הקדושה שנפלו בתוך קליפת מצרים, והנה הדברים בלשון קדשו:

"ויש לרמוז בפסוק פרשה זו, ויתן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסוהר, ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה, שאין לזה ביאור עד שהוצרך התרגום לאפוקי קרא ממשמעוטיה ולפרש, על מימריה הוי מתעביד. ולדרכנו ירמוז, כי הניצוצות הם בבית הסוהר ביד הקליפות, ויקרא ראש הקליפה בכל דור שר בית הסוהר, והניצוצות קדושות הם אסירים, והצדיק נקרא יוסף כנודע שיוסף הוא הצדיק.

ונודע גם כן כי יוסף ליקט הניצוצות ממצרים, כמו שאמר הכתוב וילקט יוסף את כל הכסף כו', וענין ליקוטו כי נשתדל במקום שאין אנשים, ולכן בכל מדינות מצרים כל מי שהיה עושה איזה מצוה

השייך לבן נח, והוציא איזה ניצוץ הכל הגיע אליו, נמצא לא נשאר בידם מאומה, כאילו לא עשו כלל ורק הוא היה העושה, ממילא ויתן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים של בית הסוהר, שכל הניצוצות הגיעו לידו שהוציא בצדקתו, ואפילו כל אשר המה עושים הוא היה העושה ולא הם".

אך לפי דברינו כי מן השמים רימו את המצרים, שיטעו לחשוב שיוסף חטא עם אשת אדוניו, כדי שלא יעלה על דעתם שתפקידו של יוסף הוא להוציא יקר מזולל, לברר ניצוצי קדושה שנפלו בקליפת ממצרים בבחינת: "וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים", יאירו עינינו וישמח לבנו להבין הפסוקים כמין חומר:

"ויקח אדוני יוסף אותו, ויתנהו אל בית הסוהר מקום אשר אסירי המלך אסורים", פירוש, מקום אשר הניצוצות הקדושים שהם אסירים השייכים למלך מלכי המלכים הקב"ה נמצאים שם, "ויהי שם בבית האסורים, ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד", הקב"ה נטה אל יוסף את כל ניצוצי האהבה ששורשם בבחינת חסד, [כמו שהביא ב"מאור עינים" (פרשת תולדות) בשם הבעש"ט ז"ע לפרש הכתוב (ויקרא כ-ז): "ואיש אשר יקח את אחותו... חסד הוא", שאהבה אסורה היא בבחינת שבירה ממדת החסד].

"ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר", ומפרש מהו החן שנתן לו, "ויתן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסוהר", ששר בית הסוהר שהוא ראש קליפת מצרים, מסר בעצמו את כל ניצוצי הקדושה הנקראים אסירים בידי יוסף. ומפרש הפסוק איך עשה כדבר הזה, ולא חשש שיוסף הוא מצד הקדושה: "ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה", כלומר שר בית הסוהר חשב כי את כל אשר עושים שם המצרים להשחית דרכם, גם יוסף היה עושה כמותם, שהרי לפי דעתם המוטעית רצה לחטוא עם אשת אדוניו, ולכן לא נשמר ממנו אלא מסר בידו כל האסירים שהם ניצוצי הקדושה.

וזהו שממשיך הכתוב לומר: "אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו", פירוש, הגם שיוסף הצדיק אסף וקיבץ בקדושתו את כל הכסף, שהם ניצוצי הקדושה של האהבה הנמצאים במצרים, לא הרגיש בכך שר בית הסוהר, "באשר ה' אתו ואשר הוא עושה ה' מצליח", ששמר הקב"ה על יוסף שלא יחשדו בו שהוא מסטרא דקדושה, ונתגלגל למצרים רק כדי לקבץ משם את כל ניצוצי הקדושה, כדי שיוכלו ישראל לקחת עמהם ביציאתם ממצרים.

לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי' - נדבת משפחת מהדב הי"ו -

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com